

**„Studii și documente literare” – treisprezece volume,
editor – I.E. Torouțiu**

În 1931, apărea, la Editura Bucovina, primul volum din seria „Studii și documente literare” (478 de pagini, format 16 x 24), pe care I.E. Torouțiu îl redactase împreună cu Gh. Cardaș.

În legătură cu acest volum, Nicolae Iorga consemna, în „Revista istorică” (nr. 1-3, martie-aprilie 1932): „Oamenii se văd altfel de cum îi știam; masca a căzut. Unii cresc, alții scad. Maiorescu apare fără sentiment și fără acea înălțare a cugetării, acea grijă de demnitate, acel simț al euritmiei, pe care l-am fi putut aștepta. Scrisorile cuprind insulte personale. Judecata e nedreaptă: caricatura crudă a bunului Ioan Bogdan revoltă. Maiorescu e cel care pierde mai mult; câștigă de neînchipuit Duiliu Zamfirescu: de o rară fineță a impresiilor, de o delicată nuanțare a formei, de un plăcut *abandon*, de o generoasă dispoziție a ierta nedreptățile. E singura corespondență în adevăr literară. De un patriarcalism simpatic Naum. Linii tari de gândire serioasă în lungile expuneri ale lui Gh. Panu, atât de just în judecarea tradițiilor învățămîntului frances. Senine, de o claritate care poate servi de model, pline de note exacte asupra oamenilor și locurilor, asupra tendințelor scrisorile din Rusia ale lui I. Bogdan. Restul putea fi și lăsat la o parte” (p. 49).

La apariția celui de-al II-lea volum din seria „Studii și documente literare”, N. Bagdasar aprecia perseverența, competența și sacrificiile făcute de I.E. Torouțiu, precizând că „multe din documentele adunate și date la lumină interesează nu numai pe istoricii literari, ci în aceeași măsură și pe istoricii filosofiei noastre”.

La al treilea volum, G. Baiciulescu consemna, în „Cele trei Crișuri” (nr. 1-2, ianuarie-februarie 1933): „Publicată cu deosebită grijă și competență și mai ales cu jertfe materiale, colecția de studii și documente inaugurată de I.E. Torouțiu răspunde unei nevoi imediate, aceea a cunoașterii și înțelegerii ideilor și problemelor literare și culturale, care au contribuit la desăvârșirea intelectuală a României contemporane. Istoria noastră culturală și literară din a doua jumătate a secolului trecut – adevărată epocă de renaștere a literelor și culturii române, – avea nevoie de informația sigură, de cunoașterea intimă a personalităților sau a cauzelor și efectelor care au determinat într-un fel sau altul strălucirea de azi a culturii române” (p. 24).

Volumul al IV-lea era considerat de Ion Sân-Georgiu drept „cel mai interesant și cel mai senzațional”, „o copioasă colecție de rarități literare” („Lanuri”, nr. 13-14, septembrie-octombrie 1934). De altfel, I.E. Torouțiu – aflăm din presa vremii – tocmai îl critica pe Ion Sân-Georgiu: „Urmărind articolele m-am oprit la «Dela sinteză la compilație» a d. Torouțiu. Autorul ia o ținută justă punându-l la punct pe Ion Sân-Georgiu în «Eminescu și spiritul german», care multe probleme literare le mistifică neputând să se ridice pe culmile erudiției universitare și mai ales literare. Dl Torouțiu e foarte sobru și obiectiv. În schimb însă îi recomandăm d-lui Torouțiu să-și plimbe privirile asupra articolului de fond al d-lui Ion Sân-Georgiu «Un editor cultural I.E. Torouțiu» din revista modernistă «Lanuri» (Mediaș) No. 13-14 din Oct. 1934, în care va afla și spicui lascivele elogi ale potentatului estetician Ion Sân-Georgiu, foarte nesincer și gudurător din anumite interese personale” (semnat: L.G., în «Banatul Literar», nr. 3-4, Nov.-Dec. 1934, p. 20).

La apariția volumelor V și VI, Romulus Demetrescu scria: „Harnicul istoriograf, I.E. Torouțiu continuă importanta publicație «Studii și documente literare». Au mai apărut două volume nouă: vol. V care privește tot Junimea (...). Vol. VII cuprinde corespondența literară și culturală privitoare la anii 1890-1934 către Nicolae Iorga. Documentele acestui volum sunt de o covârșitoare însemnătate” („Pagini Literare”, nr. 5, 15 mai 1936, p. 286).

Și tot Romulus Demetrescu semnala apariția următoarelor volume: „Cu vol. al VII-a început perioada «Semănătorului» și va continua cu vol. VIII. Vor urma regulat un volum (al IX) din «Junimea», al X din «Sămănătorul», al XI «Junimea», al XII «Sămănătorul» etc. (...) Lucrul cel mai îmbucurător, pe care-l simți pătrunzându-ți sufletul, după ce ai stăruit cu răbdare pe nenumăratele rânduri mărturii ale atâtor vieți trecute, – este siguranța liniștitoare, înseninătoare că în cultura neamului nostru se înrădăcinează o tradiție viguroasă” („Pagini Literare”, nr. 7-12, iulie-decembrie 1939, p. 224).

Despre însemnătatea istoriografiei literare, cu referire la cele douăsprezece volume scria și C. Săteanu, în „Luceafărul” (nr. 10, octombrie 1936): „Dl I.E. Torouțiu s’a afirmat în această operă, ca un versat spirit istoric, un eminent spirit critic, un om de știință academică, care urmărește instructor, adevărul cel mai întunecat, spre a-l lumina în realitate și a-i consacra ceea ce-i datorește istoria” (p. 461).

În 1946, apare cel de-al XIII-lea volum: I.E. Torouțiu – *Studii și documente literare*, Vol. XIII Cuprinsul sinoptic și indicele volumelor I-XII, București, Institutul de Arte Grafice

«Bucovina». După editarea acestuia, editorul I.E. Torouțiu – care a făcut pentru istoriografia culturală ceea ce a făcut pentru studiile de istorie Eudoxiu Hurmuzachi, publicând documente de arhivă – decide să doneze arhiva și biblioteca sa Academiei Române: „170 de manuscrise; 10873 scrisori; 14 documente ș.a.; 4424 titluri de cărți și 580 titluri de periodice” (a se vedea: P. Țugui, Ilie Torouțiu și bogata sa arhivă de istorie literară, în: „Codrul Cosminului”, nr. 10, 2004).

Ala Sainenco,
Memorialul Ipotești

